

мы регулярно наблюдали их здесь с 1986 г., но, несмотря на тщательное обследование лесного массива в 1987-1989 гг., гнездо найти не удалось. Возможно, оно появилось уже после этого. По непроверенным данным пара орланов гнездится на территории Днепроовско-Тетеревского спецохотхозяйства севернее с. Сухолучье Вышгородского района. Возможно гнездование также на левом берегу Киевского вдхр. на территории Пирновского лесхоззага и в районе с. Старого Бориспольского района.

Орел-могильник (*Aquila heliaca*). Место гнездования выявлено на правом берегу р. Рось между селами Бушево и Синява Ракитновского района. 24.04.1988 г. мы наблюдали самих птиц, гнездо же обнаружить не удалось. Но по данным научного сотрудника Таращанского краеведческого музея Л.И. Лашенко пара могильников держится здесь ежегодно. Что интересно, эти птицы были обнаружены почти точно в том же месте, где их гнездование отмечал еще Ф.Д. Великохатко (1929).

Большой (*A. clanga*) и малый (*A. pomarina*) подорлики. Два гнезда с яйцами малого подорлика были обнаружены 3 и 4.05.1985 г. в верховьях р. Вильча в Полесском районе. В Вильчанском лесничестве вероятно гнездились еще 2-3 пары подорликов. В мае 1987 г. мы наблюдали больших или малых подорликов у с. Мирча Бородянского района. Довольно высокая численность этих птиц была обнаружена нами в лесах у р. Кодра в Макаровском районе. В 1988 г. здесь гнездились не менее 4-5 пар. 2.05 было обнаружено гнездо еще без яиц на сравнительно молодом грабе диаметром всего 30 см. По данным экспедиций 1987-1992 гг. также не менее 4-5 пар гнездится в Воропаевском, Жукинском и Чернинском лесничествах Вышгородского района.

Орел-карлик (*Hieraetus pennatus*). Гнездо с одним яйцом было обнаружено 6.05.1986 г. в урочище Гошив у с. Таценки Обуховского района. В 1988 г. по инициативе дружины по охране природы Киевского университета здесь был организован заказник местного значения. 17.04.1992 г. одна птица наблюдалась возле с. Лобачев Володарского района.

Змееяд (*Circaetus gallicus*). 3.05.1985 г. гнездо с яйцом обнаружено восточнее п. Вильча в Полесском районе. В мае 1988 г. гнездование 1-2 пар установлено на р. Кодра в Макаровском районе. Сравнительно высока численность змееядов в лесах междуречья Десны и Днепра в Вышгородском районе. 1.08.1987 г. найдено гнездо в северной части Воропаевского лесничества, 27.04.1991 г. - гнездо с яйцом в южной его части. В мае 1992 г. гнездовые участки 2 пар выявлены на болотном массиве Выдра между селами Сувид Вышгородского района и Лошакова Гута Козелецкого района Черниговской области. Прилет наблюдался 1.04.1989 г. возле с. Жукин Вышгородского района.

Осоед (*Pernis apivorus*). 26.05.1986 г. обнаружено гнездо возле с. Нещеров Обуховского района. 17.05.1987 г. выявлено гнездо западнее с. Жукин Вышгородского района. Яиц в них еще не было. Гнездо с одним яйцом было найдено 4.05.1989 г. у с. Фурсы Белоцерковского района.

ЛИТЕРАТУРА

Великохатко Ф. (1929): Про деяких рідких птахів Білоцерківщини. - Зб. праць зоол. музею АН УРСР. 7: 197.

Украина (Ukraine),
258300, Черкасская обл.,
г. Канев, Каневский заповедник.
В.Н. Грищенко.

ДО ПОШИРЕННЯ ЗМІЄДА У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В.К. Цицюра

To the Short-toed Eagle distribution in Zhitomir region. - V.K. Tsitsyura. - Berkut. 3 (2). 1994. - The present number of the Short-toed Eagle in region is about 4-5 pairs. They nest mainly in its north-west part.

Key Words: Short-toed Eagle, Zhitomir region, distribution, migration.

На території Житомирської області найбільше випадків гніздування змієда (*Circaetus gallicus*) відмічено у північних районах (Редкие и исчезающие..., 1988). С.М. Жила (особисте повідомлення, 1991 р.) відносить його до постійних гніздових птахів Поліського заповідника. Там же - в Копищанському лісництві - у серпні 1990 р. О. Орлов знайшов гніздо із пташеням, яке ще не вилетіло. У Житомирському краєзнавчому музеї експонуються дві таксидермічні скульптури

ри змієда. Ці птахи здобуті В.І. Бруховським 14.04.1930 р. та в 1946 р. у Замисловецькому лісництві Олевського району. У лісостеповій частині області вид був відомий на гніздуванні до 1927 р. в Андрушівському районі (Бурчак-Абрамович, 1928) і в околицях Житомира у 1945-1965 рр. (Жежерін, 1969). За нашими даними тепер він тут не гніздиться. Влітку 1967-1969 рр. Л.В. Михайловський (1991) спостерігав двох дорослих птахів, очевидно, пару, що полювали на галя-

винах лісового масиву між селами Рудня - Городище - Висока Піч - Денешин Житомирського району. Спостерігач задокументував зустрічі фотознімками. Нам довелося бачити в цій самій місцевості 21.07.1994 р. трьох зміїдів (скоріше всього двох дорослих з молодим), які ширяли над узліссям.

У 1970 р. Житомирський краєзнавчий музей збирав серед лісових господарств області дані про поширення окремих видів птахів. Лише Ємільчинський лісгоспзаг повідомив про гніздування зміїда на його території. Саме там О. Орлов знайшов у 1990 р. забитого птаха.

Кілька разів зміїди спостерігалися під час міграцій. 4.04.1987 р. В.М. Хлебешко відмітив одного птаха, який на значній висоті летів на північний схід, в околицях м. Овруча. У серпні 1991 р. О. Орлов бачив поодиноких ширяючих птахів в Дубовецькому та Смолівському лісництвах Коростишівського лісгоспзагу.

Таким чином, у Житомирській області зміїд гніздиться зараз переважно у північно-західній частині. Чисельність становить, очевидно, 4-5 пар.

ЛІТЕРАТУРА

- Бурчак-Абрамович М.О. (1928): Про деяких цікавих птахів Волині. - Зб. праць зоол. музею АН України. 6 (3): 213-222.
 Жежерин В.П. (1969): Орнитофауна Украинского Полесья и ее зависимость от ландшафтных условий и антропогенных факторов. Дисс. ... канд. биол. наук. Киев. 1-578.
 Михайловський Л.В. (1991): Повита красою. Київ: Молодь.
 Редкие и исчезающие растения и животные Украины. Киев, 1988. 175-176.

Україна (Ukraine),
 262000, м. Житомир,
 вул. Кафедральна, 14.
 Музей природи.
 В.К. Цицюра.

ПРО ГНІЗДУВАННЯ БОЛОТЯНОЇ СОВИ В ЧЕРНІГІВСЬКОМУ ПОЛІССІ

Ю.В. Кузьменко

About the Short-eared Owl nesting in the Chernigov Polesye. - Yu.V. Kuzmenko. - Berkut. 3 (2). 1994. - 4 nests were found near Nezhin in Chernigov region in 1990 and 1991. Their measurements and breeding success are described. Parameters of eggs are given in the Table.

Key words: Short-eared Owl, Chernigov region, nesting, egg.

Літературні дані про гніздування болотяної сови (*Asio flammeus*) у Чернігівському Поліссі дуже обмежені. Матеріал для даного повідомлення зібраний у 1990-1991 рр. на території урочища Смолянка у Ніжинському районі Чернігівської області. Всього було знайдено 4 гнізда.

Сови гніздилися на ділянці 1000 x 250 м осушеного низинного болота, яка поросла молодняком берези, кущами верби та осокою. Навколо, в більш понижених місцях, знаходилися зарості очерету, а на підвищених - різнотравні луки.

На віддалі 300 м від гніздової ділянки проходила ґрунтова дорога.

Гніздо № 1 знайдене 31.05.1990 р. на землі в середині куща верби. Розміри: діаметр гнізда (D) - 22 x 23 см, висота гнізда (H) - 2 см, глибина лотка (h) - 1 см. Лоток висланий сухими стеблами осоки і листям верби. В гнізді знаходилися 4 пташенят в мезоптилі віком 9, 10, 11 та 12 днів. Самка сиділа біля пташенят, а самець знаходився на віддалі 10 м від гнізда. Гніздування було успішним, виростили всі пташенята.

Гніздо № 2 виявлене того ж дня на відстані 400 м від попереднього. Воно було в заглибині серед осоки висотою 70 см. Розміри гнізда: D - 23 см, d - 10 см, h - 2 см. У гнізді лежало 5 пташенят, двоє з яких в ембріональному вбранні, віком 4 та 5 діб, а троє в мезоптилі, віком 9, 10 та 11 діб. Самка сиділа біля пташенят у гнізді, а самець літав над гніздом на висоті 80 м. У цьому виводку також виростили всі пташенята.

Гніздо № 3. 4.05.1991 р. самка насиджувала кладку з 2 свіжих яєць. Гніздо розташоване на землі серед невисокої трави, побудоване з сухих

Характеристика основних морфологічних параметрів яєць болотяної сови (n = 8)

Character of main morphological parameters of the Short-eared Owl's eggs (n = 8)

Параметри	Lim	M ± m	CV, %%
Довжина, мм	37,3 - 40,5	38,77 ± 0,44	2,7
Length, mm			
Макс. діаметр, мм	30,0 - 32,2	31,28 ± 0,94	1,0
Max. diameter, mm			
Індекс округлості	77,5 - 84,5	80,72 ± 0,81	2,8
Index of sphericity			
Об'єм, мл	17,6 - 20,5	19,37 ± 0,42	6,2
Volume, ml			